

4 Aanpak veenweide gebied

In dit hoofdstuk wordt een aanpak uitgewerkt voor het veenweidegebied. De aanpak bestaat uit drie trappen: concurrerende landbouw, landschapskwaliteit en plattelandseconomie. In elk trap worden verschillende maatregelen bepaald en de consequenties voor boerenpraktijk en overheid worden doordacht en doorgerekend (kwalitatief en kwantitatief).

4.1 Trap 1: Concurrentiepositie verbeteren

In het plattelandsbeleid bestaat de mogelijkheid om de concurrentie positie van de landbouw in gebieden met natuurlijke handicaps te verbeteren door middel van een hectaretoeslag. Nederland heeft die mogelijkheid uitgewerkt in de probleemgebiedenregeling. Boeren in het veenweidegebied zou die regeling graag verbeterd zien. De verbetering van de probleemgebiedenregeling bestaat uit het geven van hogere vergoedingen, het onder de regeling brengen van een groter veenweidegebied, en het loskoppelen van het agrarisch natuurbeheer.

Hogere vergoedingen

De Europese Unie heeft al enkele decennia een 'Less Favoured Area' regeling, in het Nederlands bekend als bergboeren- of probleemgebiedenregeling. Deze regeling is bedoeld om gebieden met natuurlijke handicaps voor de landbouw te behouden. Boeren in deze gebieden krijgen een vergoeding voor de inkomstenderving als gevolg van de beperkende bedrijfsomstandigheden. Er mag voor gebieden met natuurlijke handicaps maximaal 240 Euro per hectare worden betaald. Het maximale bedrag dat in Nederland wordt betaald is 94 Euro. Dat is niet voldoende om de landbouw in de Veenweidegebieden te compenseren voor de inkomstenderving als gevolg van de kavelstructuur (inefficiënte beweiding en werkgangen, slootonderhoud) en de kosten die samenhangen met de slappe veenbodem (aanleg en onderhoud van kunstwerken, kuilopslag, kavelpaden en erfverharding). Bedrijfsdoorrekeningen hebben aangetoond dat melkveehouders in veenweide gebieden in Noord en Zuid Holland ongeveer 300 Euro per hectare minder verdienen dan boeren op diep ontwaterde veengronden in Friesland en 300 tot 500 Euro minder dan melkveehouders in de Flevopolders. Zonder een degelijke compensatie voor natuurlijke handicaps vermindert het economisch perspectief voor de melkveehouderij in het veenweidegebied, ten opzichte van melkveehouderij elders in Nederland.

In het Alterrapport 'Effecten van peilbeheer in de polders Zegveld en Oud-Kamerik op de nat- en droogteschade in de landbouw' worden de volgende cijfers gegeven voor inkomens op veen:

Peil onder maaiveld	90 cm	60 cm	40 cm
Netto bedrijfsresultaat per ha	-€ 2.333,-	-€ 2.592,-	-€ 2.814,-
Netto arbeidsopbrengst per ha	-€ 617,-	-€ 815,-	-€1.008,-

Het voorstel is om de betalingen te verhogen, gedifferentieerd naar waterpeil. Dus boeren in gebieden met een hoog peil (30-40 cm) krijgen een hogere vergoeding dan boeren in gebieden met een lager peil (40-60-80-100 cm). De differentiatie zou moeten plaatsvinden op basis van peilbesluiten in een bepaald gebied, en dus niet op basis van de feitelijke peilniveau's op bedrijfsniveau.

Begrenzing van het veenweidegebied

Maximaal 10% van het gehele oppervlak van een land mag onder de probleemgebiedenregeling vallen. Nederland zit nog niet aan de 10% grens. Er is nog ruimte om het veenweidegebied dat nu al onder de regeling valt uit te breiden. En dat is met name in het Groene Hart ook wenselijk.

Het voorstel is om de begrenzing van veenweide gebieden in het Groene Hart te herzien. Vaak wordt de grondsoort als uitgangspunt genomen, maar van even zo grote betekenis is de kavelstructuur. Boeren hebben een duidelijke voorkeur voor vaststelling van de begrenzing van de probleemgebiedenregeling op polderniveau, in plaats van grondsoort dat niet alleen per polder maar ook per perceel kan verschillen. Natte droogmakerijen zouden er ook onder kunnen vallen want ze zijn relatief nat vergeleken met bijvoorbeeld de Beemster. Boeren in de natte droogmakerijen hebben te maken met alle handicaps die elders in de veenweidegebieden spelen en bovendien zijn er 'wellen' waarin de landbouwmachines wegzakken.

Onder de boeren was er zelfs een pleidooi om de natuurgebieden onder de Subsidieregeling Natuurbeheer (SN) ook onder de probleemgebiedenregeling te brengen. Want het agrarisch beheer in de vorm van veehouderij in de natuurgebieden loopt sterk terug. Dat kan nu niet want natuurgebieden en particulier natuurbeheer op gronden die hun agrarische bestemming hebben verloren zijn uitgesloten van de probleemgebiedenregeling, zelfs als er agrarisch natuurbeheer op plaatsvindt. Dit pleidooi ligt gevoelig bij de meeste boeren want de landbouwactiviteiten van terreinbeheerders en particulieren worden niet hoog aangeslagen. De discussie hierover heeft duidelijk gemaakt dat er een minimumvoorwaarde voor deelname aan de probleemgebiedenregeling nodig is (ongeacht of het wordt uitgebreid naar natuurgebieden met agrarisch beheer). Want de vergoedingen in de huidige opzet van de probleemgebiedenregeling bieden geen garantie voor goed agrarisch beheer (door terreinbeheerder maar ook niet door boeren). Er is een goede omschrijving van agrarisch beheer nodig om een probleemgebiedenvergoeding in natuurgebieden blijvend te legitimeren. De conclusie is dat in veenweidegebieden agrarisch beheer de dienst is die boeren leveren, tegen de verdrukking van de natuurlijke handicaps in.

Relatie met de agrarisch natuurbeheer

Momenteel is in Programma Beheer, de probleemgebiedenregeling gekoppeld aan de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer. Door die koppeling is veiliggesteld dat ontvangers van de vergoeding voor de probleemgebiedenregeling dat gebied ook beheren. Echter, de praktijk wijst uit dat deze koppeling mensen aantrekt die het uitsluitend om de vergoedingen te doen is en daarvoor onvoldoende agrarisch natuurbeheer plegen. Ook worden door de koppeling boeren uitgesloten voor een probleemgebiedenvergoeding in gebieden waar geen SAN pakketten van toepassing zijn. Want de probleemgebiedenregeling kent een andere begrenzing dan bepaalde pakketten in de SAN. De koppeling leidt er ook toe dat boeren die zich principieel niet willen laten betalen voor agrarisch natuurbeheer, hun recht op een probleemgebiedenvergoeding verspelen.

Het voorstel is daarom de twee regelingen te scheiden. De probleemgebiedenregeling is bedoeld voor agrarisch beheer en de SAN is bedoeld voor agrarisch natuurbeheer.

Pakketeis binnen de probleemgebiedenregeling is dat de kavelstructuur behouden blijft, en dat je greppels niet mag egaliseren. Het agrarisch gebruik van de grond dient als pakketeis nader te worden omschreven. Te denken valt daarbij aan bemesting, begrazing of maaien en gras afvoeren.

4.2 Trap 2: Veenweide pakket

Er zijn nu in Programma Beheer een aantal SAN pakketten die veel in veenweidegebieden worden afgesloten, zoals weidevogelbescherming en slootbeheer. Boeren in het veenweidegebied stellen een veenweide pakket voor, waarin de landschappelijke waarden van het veenweide gebied als een samenhangende dienst worden aangeboden. Dat betekent dat alleen het hele pakket kan worden afgesloten en geen losse onderdelen. Dit idee leeft sterk onder boeren in het Veenweide gebied. Menkveld en Terwan hebben in 2004 ook gerapporteerd over een 'Laag-Hollandpakket', dat overigens bedoeld is voor Subsidieregeling Natuur in reservaten.

4.2.1 Het Veenweide pakket

Het Veenweide pakket bestaat uit een aantal vaste componenten en een aantal vrije keuzes. De vaste componenten van het veenweide pakket zijn:

1. Weidevogelbescherming
2. Beweiding met runderen (melkkoeien en het jongvee) of schapen als de omstandigheden dat toelaten
3. Natuurvriendelijk slootbeheer
4. Waterkwaliteit verbeteren door te baggeren
5. Minimale intensiteit van grondgebruik door gebruik van vee. Er is tenminste 1-1,5 gve/ha nodig om de bodemvruchtbaarheid van veenweidegebieden te behouden.
6. Instandhouding van oud grasland (25 jaar), niet scheuren, herinzaaien of doorzaaien.
7. Geen maïsteelt op veengrond
8. Geen volveldse bespuitingen met chemische middelen (tegen onkruiden)

Aan het veenweide pakket zijn verder de volgende voorwaarden (pakketeisen) gesteld. Minimaal 50% van het bedrijfsoppervlak moet in het pakket gebracht worden. Op de andere 50% van het bedrijfsoppervlak mag geen maïsteelt op pure veengrond plaatsvinden. Daardoor zullen deelnemers pure veengrond in het pakket brengen.

De vrije keuze componenten van het veenweide pakket zijn:

1. Toepassing van ruige mest
2. Rietland maaien
3. Bestaande landschapselementen handhaven en beheren
4. Bijzondere veerassen houden
5. Bijzondere grasvegetaties houden, zoals bijvoorbeeld kamgrasweides dat een speciaal regime van beweiden en maaien nodig heeft.
6. Plas-dras
7. Slootkanten met natuurlijke oevers

Het voorgestelde 'Laag-Hollandpakket' uit het eerder genoemde rapport van Menkveld en Terwan (2004) bestaat uit de volgende componenten:

- Primaire natuurdoel voor het pakket zijn weidevogels, maar botanische waarden kunnen meeliften.
- Ambitieniveau van 75 weidevogelbroedparen per 100 ha, al dan niet met een minimaal aantal kritische soorten.
- Voor vaarland wordt een 'vaarlandtoeslag' betaald.
- Minimale relevante beheershandelingen verplichtend vastleggen in het beheerpakket, te weten plicht tot maaien en afvoeren, bemesten en bekalken, beweiden, sloten en greppelen.
- Beheersmozaïek, waarin de ruimte voor onbeperkte beweiding is geminimaliseerd en het overige land in vijf trappen met twee weken tussentijd wordt gemaaid, te beginnen op 15 juni.

4.2.2 De onderdelen uit het pakket

Voor de onderdelen uit het Veenweide pakket zijn de volgende achtergronden en uitwerkingen van toepassing.

Vaste componenten

Ad 1. Weidevogelbescherming. Hiervoor kan de huidige invulling in de SAN als basis dienen of een eenvoudiger systeem gebaseerd op een verlate maaidatum. Want een late maaidatum biedt een goede garantie dat de weidevogels daadwerkelijk beschermd worden. Als basis kan 1 juni beheer worden opgenomen, met als keuze-component een latere maaidatum (8, 15 of 22 juni). Overigens blijkt dat externe factoren zoals habitat voor de vos, in belangrijke mate bepalend te zijn het resultaat. En dat vraagt op een aanpak op gebiedsniveau van bijvoorbeeld rietland, maïs en houtopstanden.

Ad 2. Beweiding met runderen (melkkoeien en het jongvee) geiten of schapen gedurende tenminste 120 dagen per jaar: voor de uitwerking daarvan kan een minimum percentage vers gras in het rantsoen worden verplicht dat door de dieren zelf moet worden opgehaald. Dit om te voorkomen dat de kudde permanent op een kleine weide wordt 'uitgelaten' zonder dat ze daar kunnen grazen.

Ad 3. Natuurvriendelijk slootbeheer: hiervoor valt aan te sluiten bij bestaande pakketten waarin 2 meter slootkant niet wordt bespoten en bemest en geen bagger wordt opgespoten.

Ad 4. Waterkwaliteit verbeteren door te baggeren. Baggeren levert een extra werkgang op en kost dus relatief veel tijd. Overigens is elk jaar een derde van de sloten baggeren voldoende. Daarmee krijgt slootleven een kans en wordt de bodem waarop de bagger wordt opgespoten niet te dicht en nat.

Ad 5. Minimale intensiteit van grondgebruik door gebruik van vee. Er is tenminste 1-1,5 gve/ha nodig om de bodemvruchtbaarheid van veenweidegebieden te behouden. Deze maatregel is met name bedoeld om te voorkomen dat er weinig of geen beheer meer plaats zal vinden. De maximale veebezetting wordt beperkt door de milieuwetgeving.

Ad 6. Instandhouding van oud grasland (25 jaar), niet scheuren, herinzaaien of doorzaaien. Deze maatregel kan de biodiversiteit vergroten en verdere inklinking van de bodem helpen beperken.

Ad 7. Geen maïsteelt op veengrond: is zowel goed voor het open landschap als tegen een te grote inklinking van de grond. Met betrekking tot het laatste geldt dat maïs verbouwen wel zou kunnen bij een kleilaag van minimaal 30 cm op het veen.

Ad 8. Geen volveldse bespuitingen met chemische middelen (tegen onkruiden): een ontheffing daarbij zou kunnen worden overwogen voor aangekochte percelen waarop bijvoorbeeld veel akkerdistel en ridderzuring voorkomt.

Ad 9. Minimaal 50% van het bedrijfsoppervlak doet mee in het pakket

Keuze componenten

Ad 1. Toepassing van ruige mest, maar dan alleen mest die van het eigen bedrijf afkomstig is. Voor handhaving kan een minimum gesteld worden aan het percentage GVE's dat in een bepaald stalsysteem is gehuisvest.

Ad 2. Rietland maaien en afvoeren. Het meest optimaal is om een deel in de winter en een deel in de zomer te maaien, om zo een zo divers mogelijk rietlandschap te krijgen. Overigens is dit in de praktijk veel handwerk en is het van belang dat al het riet (en de bramen) gemaaid worden. Daarmee wordt zoveel mogelijk openheid gecreëerd, waarmee het aantal schuilplaatsen voor vossen wordt beperkt ten gunste van de weidevogels.

Ad 3. Bestaande landschapselementen handhaven en beheren: het betreft dan landschapselementen die passen in het veenweide landschap. Erfbeplanting kan eventueel gestimuleerd worden rondom de boerderij en hoge gebouwen, mits wordt zorg gedragen voor de streekeigenheid van de beplanting.

Ad 4. Instandhouding van bijzondere veerassen is nu al een keuzemogelijkheid binnen Programma Beheer.

Ad 5. Bijzondere grasvegetaties houden, zoals bijvoorbeeld kamgrasweides dat een speciaal regime van beweiden en maaien nodig heeft.

Ad 6 Plas-drasvegetaties ontwikkelen en beheren.

Ad 7. Slootkanten met natuurlijke oevers.

4.2.3 Goede landbouwpraktijk

Goede landbouwpraktijk van het Veenweide pakket is in eerste instantie deels bestaand beleid gebaseerd op wetgeving op het gebied van milieu en meststoffen, bestrijdingsmiddelen, diergezondheid, dierenwelzijn, biodiversiteit, ruimtelijke ordening en vestiging van landbouwbedrijven, beregening, en afvalstoffen en oppervlaktewater. Als de cross compliance voorwaarden ook GLP voorwaarden worden gaan die automatisch ook voor het Veenweide pakket gelden. Aanvullend geldt uiteraard de definitie van goed agrarisch gebruik die ook als voorwaarde geldt voor de probleemgebiedenregeling (trap 1). Specifiek voor trap 2 is het redelijk om als GLP voorwaarde op pure veengrond (dus zonder klei toplaag) het verbouwen van maïs uit te sluiten. Je bereikt daarmee dat boeren de pure veengronden onder het Veenweide pakket gaan brengen. De maïspremie komt als prikkel om het toch te proberen te vervallen.

4.2.4 Vergoedingen voor verschillende onderdelen

Voor een deel van de vergoedingen kan worden aangesloten bij bestaande SAN-vergoedingen. Voor een ander deel van de genoemde componenten zijn door Jan Buijs Agro-advies berekeningen uitgevoerd m.b.t. de kosten ervan. Hierbij is uitgegaan van een gemiddeld veenweide bedrijf van 35 ha, met 30 ha grasland en 5 ha maïs. Dit gemiddelde bedrijf heeft 50 melkkoeien en weidt het vee onbeperkt.

Vaste componenten

Ad 1. Weidevogelbescherming: voor verlate maaidatum gelden in 2005 de volgende vergoedingen:

- 1 juni pakket € 220,- /ha
- 8 juni pakket € 327,- /ha
- 15 juni pakket € 438,- /ha
- 22 juni pakket € 496,- /ha

(Bron: SAN)

Ad 2. Beweiding met runderen (melkkoeien en het jongvee) geiten of schapen gedurende tenminste 120 dagen per jaar: de meerkosten hiervoor zijn momenteel beperkt. De CONO geeft momenteel een toeslag van 0,5 cent per liter melk. Echter de verwachting is dat het kostenverschil tussen bedrijven met en zonder beweiding in de toekomst snel zullen toenemen.

Ad 3. Natuurvriendelijk slootbeheer: Op basis van berekeningen aan opbrengstderiving van grasland komt Jan Buijs Agro-advies (2005) op een kostenpost van € 19,- / ha voor de gehele oppervlakte van het bedrijf.

Ad 4. Waterkwaliteit verbeteren door te baggeren. In plaats van 2 werkgangen met een slootbak of spijlenbak hetgeen samen € 230,- per strekkende kilometer sloot kost, wordt 1 werkgang maikorf (€ 100,-/km) en 1 werkgang baggerpomp (€ 210,-/km) uitgevoerd. De extra kosten bedragen daarmee € 80,- per strekkende kilometer sloot. (Bron: KWIV-V, 2003)

Ad 5. Minimale intensiteit van grondgebruik door gebruik van vee. Levert geen extra kosten op ten opzichte van huidige situatie. (Bron: Jan Buijs Agro-advies, 2005)

Ad 6 en 8. Instandhouding van oud grasland (25 jaar), niet scheuren, herinzaaien of doorzaaien. Deze maatregel zorgt voor minder ruwvoeropbrengst maar bespaart arbeidstijd. Gecombineerd met een verbod op volveldse bespuiting is juist extra arbeidstijd nodig. Per hectare leveren deze maatregelen gezamenlijk jaarlijks een kostenpost van € 46,- op. (Bron: Jan Buijs Agro-advies, 2005)

Ad 7. Geen maïsteelt op veengrond: hierbij treedt besparing op voor de kosten van maïsteelt en van loonwerk, daar staat tegenover dat de kosten voor graslandbeheer en aankoop van krachtvoer toenemen. Indien de maïs in het vervolg op grond wordt verbouwd die buiten het pakket valt is er geen sprake van extra kosten voor deze maatregel.

Keuze componenten

Ad 1. Toepassing van ruige mest: hiervoor bestaat al een vergoeding vanuit de SAN-regeling. De hoogte van deze vergoeding bedraagt € 77,14 per ha en voor vaarland € 149,75 per ha per jaar.

Ad 2. Rietland maaien en afvoeren. De bestaande vergoeding vanuit de SAN bedraagt € 616,60 per ha rijland en € 904,62 per ha vaarland. Dat is echter onvoldoende. Een hogere vergoeding is wenselijk om te voorkomen dat het rietland verder verruigt en ruimte biedt voor predatoren van weidevogels.

Eind 2004 beschreven Menkveld en Terwan (2004) een regionaal maatwerkpakket voor Laag Holland. Ook in deze rapportage komen de verschillen tussen de werkelijke beheerkosten en de beschikbare vergoedingen naar voren. Dit leidt tot suboptimale beheersresultaten. Plaatselijk treden over-extensivering, verruiging, verzuring, verpit-russing en boomopslag op. Overigens betreft het hier deels vaarland, waar beheerkosten extra hoog zijn.

Ad 3. Bestaande landschapselementen handhaven en beheren: ook hiervoor zijn vergoedingen opgenomen in de SAN. De volgende bedragen gelden hier:

- geriefhoutbosje € 607,99 / ha
- eendenkooi € 1.601,95 / ha
- knotbomen € 4,11 / boom

Ad 4. Instandhouding van bijzondere veerassen is nu al een keuzemogelijkheid binnen Programma Beheer.

Ad 5. Bijzondere grasvegetaties houden, zoals bijvoorbeeld kamgrasweides dat een speciaal regime van beweiden en maaien nodig heeft.

Ad 6. Plas-drasvegetaties ontwikkelen en beheren.

Ad 7. Slootkanten met natuurlijke oevers

4.2.5 Acceptatie van het pakket

Het genoemde Veenweide pakket is opgezet om boeren te betalen voor een bepaalde door het pakket omschreven ruimtelijke en milieukwaliteit. De vergoeding voor dit pakket moet voldoende zijn om landschapsbeheer voor boeren een serieuze bedrijfsstrategie te laten zijn. Serieus als alternatief voor of in combinatie met de strategie van schaalvergroting. De dominante strategie is schaalvergroting, en daarbij wordt arbeid steeds meer de beperkende factor. Arbeid wordt eerst ingezet voor de primaire productieprocessen. Boeren met schaalvergroting als strategie hebben geen tijd meer voor groene diensten. De vergoedingen moeten voor die boeren voldoende zijn er vreemde arbeid voor in te huren. Voor groene diensten zal dit echter niet snel gebeuren omdat de vergoedingen die er tegenover staan te laag zijn. In de huidige SAN-regelingen zijn deze gebaseerd op een vergoeding van gezinsarbeid en bedragen ze rond de € 12,50 per uur. De kosten voor het inhuren van arbeid (bedrijfshulp) bedragen tussen de € 27,50 en €30,- per uur.

Om agrariërs die inzetten op schaalvergroting over de streep trekken groene en blauwe diensten te leveren, heeft alleen kans van slagen als de vergoeding van arbeid is gebaseerd op loonwerktarief.

Het Veenweide pakket als alternatief voor schaalvergroting heeft meer mogelijkheden. Boeren die er bewust kiezen voor de combinatie van landbouw en groene diensten kunnen de productie van ruimtelijke kwaliteit over het algemeen arbeids-technisch goed inpassen in de bedrijfsvoering. Het gaat dan met name om relatief extensieve bedrijven. Op basis van de huidige kosten en opbrengstderving moet voor het totale pakket minimaal een bedrag van rond de € 500,- per ha worden betaald.

4.3 Trap 3: Samenhangende economische ontwikkeling

De veenweidegebieden liggen omgeven door steden waar mensen 'op een kluitje' wonen. Er is zodoende een grote stedelijke druk op Veenweide gebieden die in de landbouw niet meer renderen in te richten voor bewoning. In de vrijkomende agrarische bebouwing ontstaat met de nieuwe bewoners ook nieuwe bedrijvigheid. Op zichzelf is dat goed, maar wat zorgen baart is dat in het veenweide gebied steeds meer activiteiten komen die zich niet goed samengaan met landbouw. Er zijn inmiddels ervaringen met helikoptervluchten in het broedseizoen van weidevogels en ook races met 'trikes' en 'quats' zijn populair. Hoewel nieuwe activiteiten wenselijk zijn, zowel voor boeren die willen verbreden als ook voor recreanten, is er een grens aan wat er gecombineerd kan worden. Als te zwaar wordt ingezet op de

ontwikkeling van een 'consumptielandschap' gaat dat ten koste van landbouw en natuurbeheer, en komen de kwaliteiten waarop een deel van de recreatie is gebaseerd (zoals rust, ruimte, stilte, duisternis) in het gedrang. In het komende decennium wordt de kunst om verschillende functies optimaal met elkaar te laten samenwerken.

4.3.1 Nut en noodzaak van gebiedsvisies en gebiedsplannen

In het veenweidegebied vragen verschillende functies om aandacht, zoals waterbeheer, natuur en landschap, landbouwontwikkeling, recreatie en verstedelijking. Als die functies optimaal met elkaar samen werken zijn de kosten en baten op ecologisch, sociaal en economisch gebied het beste verdeeld. Om dat te bereiken is een structurende visie op gebiedsniveau noodzakelijk. Ruimtelijke ordening is vervolgens noodzakelijk om de randvoorwaarden te scheppen, zodat de gebiedsvisie ook gerealiseerd kan worden. Dat vraagt in de ruimtelijke ordening om een nee-tenzij benadering, waarbij de gebiedsvisie of gebiedsplan de opening biedt voor activiteiten die in het gebied wenselijk zijn. Momenteel is een visie op het Westelijke veenweide gebied in de maak waarvoor het bestuurlijk draagvlak toeneemt (Wim Dijkman, 2005). Zonder een gedeelde visie, doet iedereen zijn ding en gaat het proces van versnippering van functies door, en verdwijnt de samenhang. Door een gebrek aan samenhang, gaan verschillende functies elkaar tegenwerken en stagneert de ontwikkeling op economisch, ecologisch en sociaal-cultureel gebied.

4.3.2 Samenwerking tussen verschillende partijen

De visie Westelijke Veenweiden zoals die momenteel wordt gevormd, leidt alleen tot uitvoering als er voor de verschillende betrokken partijen genoeg voordelen zijn te behalen. Daar moeten de partijen eerst samen achter komen. De vierde doelstelling van plattelandsbeleid is de Lederaanpak, en die is geschikt voor de vormgeving en uitvoering van samenhangende gebiedsontwikkeling.

De LEADER benadering bestaat uit 7 beginselen, die wanneer tegelijk toegepast het meeste kans op succesvolle gebiedsontwikkeling geven.

- Gebiedsgericht werken
- Bottom-up initiatief honoreren
- Integraal denken
- Innovatie zoeken en risico durven nemen
- Publiek-private sturing
- Fondsen vooraf beschikbaar stellen
- Netwerken om te leren

De Europese evaluatie van Leader-2 toont duidelijk aan dat het Leader-programma (met zijn inherente sturingsfilosofie op gebiedsniveau) bijdraagt aan werkgelegenheid, aan betere samenwerking tussen overheden en lokale initiatiefgroepen en aan een hogere inzet (ook financieel) van de lokale ondernemers en groepen. Daarmee draagt Leader duidelijk bij aan het bereiken van diverse gebiedsdoelen.

Overigens zou de infrastructuur voor vernieuwingsprocessen beter kunnen volgens de schrijvers van een manifest (zie box).

Natuurlijk Platteland, Coöperatie Stadteland, Vereniging Agrarisch Natuurbeheer Waterland en VAN Ade hebben een manifest geschreven waarin vijf indringende wensen worden geuit. Het gaat hierbij om uitwerking van 3 hoofdpunten (manifest, 2005):

- de beloning van groene diensten (in feite alle maatregelen onder de beoogde tweede as van de Kaderverordening). Hier is nog steeds geen sprake van een meer marktgerichte benadering en van een overgang naar een zelfstandige markt voor groene diensten, los van die voor primaire producten;
- een aantal definities, bepalend voor de situering van de steunmaatregelen, is onvoldoende toegesneden op de vernieuwingspraktijk. Dat geldt met name voor de definitie van 'platteland' en die van 'eindbegunstigde'. Hoewel dit punt triviaal lijkt, wordt vernieuwing hierdoor eerder belemmerd dan bevorderd;
- de facilitering van of infrastructuur voor vernieuwingsprocessen. Er wordt vooral ingezet op kwantitatief afrekenbare maatregelen en veel minder op stimulerende randvoorwaarden voor vernieuwing of processen die vernieuwing moeten bevorderen. Zelfs LEADER, dat toch is bedoeld voor vernieuwing, biedt nauwelijks ruimte voor facilitering daarvan.

4.3.3 Wat er nodig is voor publiek-private sturing in POP2

Een heel spannend beginsel is publiek-private sturing. Dat kan in POP2 alleen worden versterkt als Leader groepen (zogenaamde LAGs Locale Actie Groepen of PG's Plaatselijke Groepen) een substantiële inbreng krijgen in POP2.

Op 3 maart heeft de Europese Commissie een Strategie voor plattelandontwikkeling gepresenteerd. Daar hebben de ministers van Landbouw 14 maart wat over gezegd. De lidstaten zijn dan aan zet om hun eigen strategie en werkplan uit te werken en eind dit jaar aan de Europese Commissie (DG-agri) aan te bieden. LNV werkt hier samen met VROM en de provincies aan in Programmateam POP2. De start van POP2 begint dan per 1-1-07 en dan kunnen overal in Nederland (zoals het er nu naar uit ziet komen er geen regionale beperkingen) allerlei nieuwe LAGs opstaan en hun gebiedsvisies en projecten indienen bij de provincies (of regionale bureau's).

NU gaat het erom dat boeren -bij voorkeur nu al samen met andere spelers proberen hun ideeën in de POP2 strategie te vlechten. In principe moeten diverse spelers daartoe ook door de provincies worden uitgenodigd en meestal betreft dat dan LTO-Nederland. Boeren in het Veenweidegebied kunnen uiteraard ook in een ander verband (mislust maar erkend als LAG) ook een inbreng leveren.

4.4 Samenhang tussen de drie trappen

De drie trappen hangen samen. De probleemgebiedenregeling versterkt het agrarisch beheer. Het veenweide pakket versterkt agrarisch natuurbeheer. De samenhangende economische ontwikkeling versterkt het maatschappelijk gebruik van het veenweidegebied op een wijze die aansluit bij het agrarisch beheer.